

Städning på särskilt boende inom äldre- och funktionshinderomsorg, samt på korttidsenhet

Städning minskar mängden smuts och mikroorganismer i miljön och är tillsammans med basala hygienrutiner och punktdesinfektion grundläggande för att förebygga vårdrelaterade infektioner och smittspridning.

Ansvar och städinstruktion

I vård- och omsorgsverksamheter som innefattar hälso- och sjukvård, vistelse på korttidsplats eller olika gemensamma boendeformer inom äldre- och funktionshinderomsorgen ansvarar vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS att en städpolicy upprättas. I policyn ska det framgå vem som ansvarar för städningen, vilken kvalitet städningen ska hålla och hur städningen ska följas upp.

För att fastställa kvalitetsnivå kan man utgå från SS 8760014:2017 – Rengöring och städning av lokaler och inventarier inom hälso- och sjukvård för att minska smittspridning eller från SS-INSTA 800 -1:2018 Städning (nordisk standard).

Vid kvalitetskontroll i lokaler tillhörande hygienklass 2, som avdelningskök, desinfektionsrum, rum/lägenhet på korttidsenhet med tillhörande toalett- och hygienutrymme, eller toalett- och hygienutrymme på särskilt boende, bör inga kroppsvätskor tillåtas på några ytor, och heller inte några föroreningar på ytor med hög smittrisk efter städning. Något lägre krav kan ställas på utrymmen tillhörande hygienklass 1 som dagrum, allmänna toaletter, personalutrymmen eller rum/lägenhet på särskilt boende. Här kan någon förorening accepteras, men aldrig förorening i form av kroppsvätskor.

Uppföljning sker framförallt genom visuell granskning av lokaler/utrymmen, ytor och inventarier.

Städinstruktion

I varje verksamhet ska det finnas en skriftlig städinstruktion där det tydligt framgår:

- var det ska städas
ex. kök, skölj, dagrum, vårdtagarens lägenhet/rum
- hur ofta och när det ska städas
ex. varje vecka på måndagar, dagligen, en gång i månaden på torsdag, vid slutstädning efter smitta/utflyttning
- vad som ska städas
ex. handtag, golv, diskbänk, toalett, förråd

- på vilket sätt städning ska ske
ex. torr-/fuktmoppning
- om det förekommer kritiska ytor d.v.s. ytor med ökad smittrisk och om dessa behöver kompletteras med desinfektion
ex. vårdtagarna ytor eller andra ytor som berörs ofta med händerna, såväl av vårdtagare eller personal
- vilken städutrustning som ska användas
ex. torr mopp, fuktig mopp, dammsugare, engångsduk
- val av rengörings- och desinfektionsmedel
- vem som ska utföra städningen
ex. vård- och omsorgspersonal (dag- nattpersonal), lokalvårdare
- hur ofta storstädning av allmänna lokaler ska genomföras

Instruktionen ska inkludera **alla** lokaler och utrymmen i verksamheten såväl allmänna utrymmen på boendet för vårdtagare och personal som vårdtagares egen lägenhet/rum. Det gäller oavsett vilken organisation i verksamheten som ansvarar för städningen.

Personal som utför städning, oavsett utförare, ska följa riktlinjer för basal hygien, arbetskläder och skyddsutrustning enligt SOSFS 2015:10 och AFS 2023:10, kap 11.

Städfrekvens och städmetod

Hur ofta och på vilket sätt städning behöver utföras beror på vilken typ av verksamhet som bedrivs, vilken typ av utrymme/inredning/ytmaterial som det handlar om, hur ofta utrymmet används, vilken typ av smuts som förekommer och om det i verksamheten förekommer ökad risk för smittspridning. För att bedöma om städfrekvens och omfattning är tillräcklig kan utvärdering ske före och mellan planerad städning.

Städfrekvens

Verksamheter som särskilt boende för äldre eller gruppboende enligt LSS rekommenderas att utföra städning **så ofta som det behövs**, för att upprätthålla en ren och dammfri miljö med synligt rena ytor och inventarier.

Korttidsenheter bör likställas med en vårdinriktad verksamhet, d.v.s. en verksamhet med ökad risk för smittspridning. Det medför utöver ovan ett ökat behov av att städa bort osynlig smuts på **kritiska ytor dagligen**, för att minska mängden bakterier och virus i miljön.

Städmetod

Städmetodens syfte är att lösgöra, fånga upp och transportera bort smuts. Ytan ska torka snabbt och bli synligt ren.

Både fuktiga och torra städmetoder (elektroniskt laddade syntetdukar och moppar) är effektiva för att binda damm. Torra metoder bör kombineras med en fuktig metod (ytan ska då bli torr inom 1 min) för att ta bort fläckar och ingrodd smuts.

Våta metoder som svabbning används vid kraftig nedsmutsning, men helst i så liten omfattning som möjligt. Det eftersom kvarvarande fukt kan ge upphov till oönskade effekter som t.ex. halkrisk, mögel etc.

Att virvla upp damm ska undvikas varför sopning och användning av dammvippa är olämpligt i vård- och omsorgsmiljö där fler vårdtagare delar rum.

Städutrustning, hantering och förvaring

Allt städmaterial ska vara rent när arbetet påbörjas och hanteras med rena händer.

Rent och orent material förvaras åtskilt. Förvara rent städmaterial så att renheten bevaras, gärna i ett separat städrum, stängt skåp eller låda med lock. Vägghållare för moppskaft bör finnas, städvagn förvaras på avsedd plats liksom städhink placeras på avsedd hylla.

Städutrustning som vagnar, moppstativ, skaft, hinkar ska ha släta ytor och vara lätta att rengöra och desinfektera efter användning. Utrustningen ska tåla vanliga rengörings- och desinfektionsmedel. Mindre skålar, hinkar och lådor för förvaring bör tåla värmedesinfektion.

Rengör och desinfektera städutrustningen med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) efter avslutad städning. Kör hink, mindre skålar, förvaringslådor i spoldesinfektor om sådan finns.

Flergångsmaterial som dukar och moppar tvättas i så hög temperatur som möjligt, men lägst 60 °C.

Dammsugare bör vara vårdtagarbunden i annat fall ska den vara försedd med HEPA-filter (minst klass 13 eller motsvarande effekt) som sköts enligt anvisning. Munstycke och kontaktytor ska gå att rengöra vid behov och alltid efter användning hos enskild vårdtagare. Rengör slangen regelbundet (1 ggr/mån).

Kemisktekniska medel

Förpackningar med kemisktekniska produkter exempelvis hand- och ytdesinfektionsmedel, tvål ska vara av engångstyp. Förpackningen får inte återfyllas och produkten får inte tappas över till annan flaska. Typ av produkt (användningsområde), innehåll och utgångsdatum ska framgå på förpackningen. Doseringsanvisningar ska följas. Iordningställd rengöringslösning kasseras efter ett arbetspass.

Av arbetsmiljöskäl ska flaskor med aerosolbildande spraymunstycke inte användas till annat än vatten. Sprayfuktning ger även en osäker fördelning av kemisktekniska medel.

Akutstädning

Akutstädning är städning som inte kan skjutas på till nästa regelmässiga städtillfälle.

Punktstädning och punktdesinfektion

Spill och orenheter tas om hand omedelbart genom punktdesinfektion eller punktstädning. Den som upptäcker en förorening ansvarar också för att den avlägsnas. Använd absorberande material vid stor förorening innan punktstädning och/eller punktdesinfektion utförs.

- Punktstädning innebär att spill av till exempel mat och kaffefläckar torkas upp med rengöringsmedel och vatten.
- Punktdesinfektion innebär att spill av kroppsvätskor torkas upp vanligtvis med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt. En förutsättning för att ytan ska bli desinfekterad är att synlig förorening *först* avlägsnas på lämpligt sätt. Smuts och organiskt material motverkar desinfektion.

Regelbunden städning inklusive daglig- och slutstädning

Regelbunden städning innefattar planerad städning som utförs enligt utarbetad städinstruktion. I städinstruktionen framgår det tydligt vilka ytor i verksamheten som identifierats som kritiska ytor* samt om och när dessa ytor behöver kompletteras med desinfektion (avtorkning med kemiskt desinfektionsmedel).

* Kritiska ytor d.v.s. ytor med ökad risk för smittspridning. Exempel på sådana ytor är vårdtagarna nära ytor eller andra ytor som berörs ofta med händerna, såväl av vårdtagare eller personal. Särskilt kritiska är de ytor som också riskerar att beröras av orena händer.

Generella principer vid städning

Rengöring med fuktad (vatten) mikrofiberduk eller vatten och rengöringsmedel är vanligtvis tillräckligt, förutsatt att punktdesinfektion utförts efter nedsmutsning av kroppsvätskor.

Vid slutstädning och vid vissa särskilda situationer och smittor rekommenderas användning av desinfektionsmedel, vanligtvis alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt. Byte av kemiskt desinfektionsmedel kan behövas vid vissa smittor.

För mer information se lathund ”Val av kemiska medel vid städning av smittor på särskilt boende och korttidsenhet”.

Inredning så som möbler, gardiner och draperier i gemensamma utrymmen eller i vårdrum på korttidsenhet ska rengöras regelbundet och vid behov. Möbler ska vara tillverkade av sprickfritt, ej absorberande material och vara avtorkningsbara eller ha avtagbar och tvättbar klädsel (lägst 60 °C).

Tänk alltid på att:

- Ta en ren duk/mopp till nytt utrymme. Byt ofta.

- Enbart doppa ren duk/mopp i rengöringslösningen. Var noga med doseringen.
- Arbeta från rent till smutsigt, generellt uppifrån och ned.
- Vid all rengöring av ytor är mekanisk bearbetning (avtorkning/gnuggning) viktig.

Daglig städning

Daglig städning av **kritiska ytor** rekommenderas i vårdtagarens lägenhet/rum och hygienutrymme:

- på korttidsenhet
- hos vårdtagare med känd smitta ex vinterkräksjuka, luftvägsinfektion eller bärarskap av VRE
- hos vårdtagare med riskfaktor som innebär ökad risk för smittspridning ex diarré, luftvägsinfektion med hosta och nysningar, vätskande sår

Torka ytor som vårdtagaren eller personal berör med sina händer ofta (kritiska ytor) i lägenhet/rum och hygienutrymme. Exempel på ytor; dörrhandtag, sänggrind, sängbord, larmknapp, fjärrkontroll, kranar, handfat, toalettstol inklusive spolknapp och toapappershållare, medicinteknisk utrustning, lift, handtag på rollator eller rullstol.

- Torka med mikrofiberduk fuktad med vatten eller med vatten och rengöringsmedel.
Alternativt
- Torka med desinfektionsmedel enligt lathund vid känd smitta.

Hygienutrymme som delas av flera vårdtagare på korttidsenhet städas 2ggr/dag (kritiska ytor).

Utökad daglig städning vid smittspridning - utbrott

Utför extra städning av **kritiska ytor** i gemensamma utrymmen och gemensamma toaletter för vårdtagare samt personaltoaletter i vård- och omsorgsverksamhet vid *pågående* smittspridning på enheten, exempelvis flera vårdtagare på enheten har luftvägsinfektion eller vinterkräksjuka.

- Torka minst dagligen med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt eller desinfektionsmedel enligt lathund vid känd smitta.

Slutstädning

Slutstädning kan utföras av enhetens personal, närstående eller städbolag. Ansvaret för att slutstädningen utförs enligt rekommendationer från Vårdhygien åligger enhetschef eller motsvarande.

Varje lägenhet/rum och hygienutrymme i vård- och omsorgsverksamhet ska vara grundligt rengjord (slutstädad) när vårdtagare:

- byter/lämnar korttidsplats

- byter/lämnar permanent plats inom särskilda boendeformer eller gruppbostad LSS
- bedöms vara smittfri efter exempelvis vinterkräksjuka

Lägenhet/rum med tillhörande hygienutrymme och golv städas noggrant med rengöringsmedel och vatten. I detta ingår även hjälpmedel och medicinskteknisk utrustning, exempelvis säng och madrass.

Komplettera med desinfektionsmedel på kritiska ytor (se exempel ovan under daglig städning) i rum/lägenhet med tillhörande hygienutrymme, samt på hjälpmedel och medicinteknisk utrustning.

- Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt alternativt byt ut mot annat desinfektionsmedel enligt lathund vid vissa smittor.

Textilier inklusive duschdraperi som används till flera vårdtagare tvättas i lägst 60 grader.

Följ rutin för hantering av engångsmaterial hos aktuell vårdtagare (se specifik riktlinje för respektive smitta). Generellt bör öppnade förpackningar av förbrukningsmaterial, såsom skyddsutrustning, tvättlappar, inkontinenshjälpmedel etc. kasseras då de förorenats eller om renhetsgraden inte kan garanteras. Yttersta lagret av torkpapper och toalettpapper kasseras.

Byt toalettborste på särskilt boende inom äldre- och funktionshinderomsorgen när permanentplats lämnas, samt efter slutstädning vid tarmsmitta. På korttidsenhet rengörs och desinfekteras spol kopp och borstens skaft med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt, undantag vid tarmsmitta då toalettborsten alltid byts.

Särskild smittstädning sker alltid i enlighet med de riktlinjer som utarbetats av Vårdhygien, se respektive smitta.

Rengöring av säng- och madrass i samband med slutstädning

Vid synligt smutsig säng sker rengöring i två steg:

1. Rengör först sängens samtliga delar (även underrede, dävert och manöverdosa) med rengöringsmedel och vatten. Låt torka.
2. Desinfektera därefter tagställen exempelvis grindar, dävert och manöverdosa med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt alternativt byt ut mot annat desinfektionsmedel enligt lathund.

Vid synligt ren säng och kort användningstid bedöms rengöring och desinfektion med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt eller desinfektionsmedel enligt lathund i ett steg vara tillräckligt.

Torka kudden och madrassens hygienöverdrag med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt eller desinfektionsmedel enligt lathund. Om fläckar finns kvar på hygienöverdrag efter avtorkning tvättas det i lägst 60 C och torktumlas därefter. Kudde som är förorenad eller som används till flera vårdtagare och inte försetts med desinfekterbart kuddöverdrag tvättas i lägst 60 C och torktumlas därefter. Icke tvättbar kudde kasseras.

Engångskuddar kasseras alltid efter varje vårdtagare.

I samband med slutstädning görs alltid en funktionskontroll av madrass och av dess överdrag. Öppna upp överdraget och inspektera madrasskärna, och överdragets insida, så de är synligt rena och hela. Byt ut och kassera överdrag och madrass som är skadade eller om läckage skett till madrasskärna i samråd med chef.